

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Caput III. An vel e Witikindo, vel e scriptorum omnium ac nominatim
Arnolphi monachi de S. Dionysii in Germaniam translatione silenti locum
hanc certo haud habuisse, detur evictum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

A *Ratisponenses sit, Dionysianis fuisse ereptum, e mox dicendis patēset. Ut sit, si modi omnes, jam assignati, quibus Dionysiani corporis furtum patrari poterit, fortassis displiceant, non est equidem, cur id nec ulla prorsus ratione alia patrari potuisse dicatur. Non pauca, diligentissime custodita ac centum, ut ita dicam, clavibus servata, furto fuere sublata, quæ qua ratione surripi poterint, nemo facile explicet. Quod si interim, de quo hic nobis sermo, furtum jam mox assignata, quæ a recentioribus adstruitur, ratione fuerit patratum, oportet, ut vel anno 890 vel altero e binis sequentibus evenerit. Ita omnino statuendum, quod, uti inter omnes convenit Dionysii corpus nec citius, quam cum id Remis, quod anno 890 factum, in Ap. præced. num. 44 docui, San-dionysopolim fuisset reductum, nec serius quam anno 893, utpote Ebuloni abbati, sub quo furtum illud patratum, emortuali, Dionysianis monachis fuerit ereptum. Ceterum, si, ut Eckhartus statuit, a solo Giselberto Dionysius et Gallis ereptus et Emmeramensi ecclesiæ fuerit donatus primum quidem ob causam, num. 5 hic jam expositam, anno 893, postremum vero anno 894 verosimiliter evenerit.*

CAPUT III.

An vel e Witikindo, vel e scriptorum omnium ac nominatim Arnolphi monachi de S. Dionysii in Germaniam translatione silentio locum hanc certo haud habuisse, detur evictum.

Mabillonius
e Witikindo
commenti-
um certo
esse

Mabillonius Sæc. v. *Benedict. part. 1, pag. 112, itemque Annal. Bened. loco non uno, Gerardus du Bois in ecclesiæ Parisiensis Hist. lib. 10. cap. 5, Launoyus in S. Dionysii Vitæ et Miraculis, Observatione xi et seq., multique scriptores alii, maxime Galli, supra a nobis memoratam, qua S. Dionysii corpus San-dionysianis monachis furto surreptum Ratisponamque ad S. Emmerami ecclesiam tandem delatum traditur, narrationem seu potius, quod hac adstruitur, furtum veluti indubitatum fabulam ac commentum, quod locum nec habuerit nec habere unquam poterit, traducunt. Ac Mabillonius quidem, quo merito id abs se fieri ostendat, dictionum Annalium tom. 3, lib. 39, num. 29, nonnulla de surreptis ac in Germaniam delatis S. Dionysii reliquiis modoque, quo id factum a nonnullis adstruitur, præfatus, mox hunc prosequitur in modum: Verum ad refellendam hanc fabellam non aliis auctoribus opus est, quam Germanicis, Witichindo, inquam, Ditmaro et Arnolfo, monacho sancti Emmerami, qui omnes sub finem decimi seculi scripserunt. Deinde poro, postquam e Witichindi, Ditmari, Conradi abbatis Urspergensis et Sigeberti testimoniiis, supra a me partim in Ap. præced. prægressa num. 66 et seq. jam adductis, a Carolo Simplicio, Francorum rege, in carcere jam detento, manum pretiosi martyris Dionysii, auro gemmisque inclusam, ad Henricum Au-*

cupem, Germaniæ regem, missam fuisse, ostendit, ita ratiocinatur: Cum igitur principatu Henrici regis, qui anno viceesimo post Arnulfum regnavit, hoc brachium e corpore sancti Dionysii detractum sit, consequens est, sacrum illud corpus apud Dionysianos tum servatum fuisse. Neque enim ante illud tempus Carolo impuberi et nondum regi declarato hoc brachium concessum fuisse, verisimile est.

30 *Verum, cum Carolus Simplex, dum manum illam, non brachium, ut Mabillonius ait ad Henricum Aucupem misit, in carcere, ipsomet fulente Mabillonio, detineretur, tuncque certe ea, qua, dare sibi pretiosum hujusmodi pignus San-dionysianos monachos jubere potuisset, potestate haud fuerit, fuisse illam tunc e S. Dionysii corpore detractam, verisimile pariter haud est; cum autem res ita sit, oportet sane ut Carolus jam inde ab anno circiter 919, quo Henricus Aucups regnare incepit, aut a tempore adhuc anteriori pretiosam illam a Witichindo memoratam Dionysii manum in thesauro suo habuerit, eandemque ex hoc, quo, captivus licet, nondum penitus fuerit orbatus, extractam ad Henricum Aucupem vel anno 923 vel (Ap. præced. num. 67 videtis) 925 miserit. Hinc poro consequitur, ut saltem, contra ac Mabillonius vult, manum illam, regnante jam Henrico Aucupe, de S. Dionysii corpore fuisse detractam, certum haud sit. Imo vero sacrum illud pignus, quod S. Dionysii manus a Witichindo nominatur, verosimillime ante annum 890, quo circiter San-dionysianis monachis Sancti corpus surreptum narratur, fuisse ex hoc detractum, nec, contra ac Mabillonius etiam existimasse videtur, integram existitisse manum, e jam nunc dicendis patescet. Præfatum sacrum pignus seu S. Dionysii, uti a Witikindo vocatur, manus indubie vel veri Dionysiani corporis vel alterius, quod substitutum huic fuisset, pars existitit.*

31 *Quod si hoc postremum habuerit locum, argumentum, quod contra assertum corporis Dionysiani furtum Mabillonius proxime huc transcriptis verbis e Witikindo deducit, nihil omnino contra id, ut considerant patescet, evincit; quod si autem primum, seu S. Dionysii manum, quam ad Henricum Aucupem Carolus Simplex misisse a Witikindo narratur, genuinam ac veram Dionysiani corporis partem existitisse, admittatur, hæc sane vel integra manus haud existitit, vel consecrarium erit, ut S. Dionysii corpus, quod vel penes San-dionysianos in Francia vel penes Ratisponenses in Germania monachos seculo xi medio citra omnem controversiam existitit, tum tamen nec penes hosce, nec penes illos existitit. Etenim, quo Ratisponenses, sibi S. Dionysii corpus vindicantes, confutarentur, vel anno, ut infra videbimus, 1053 vel haud diu ante in San-dionysiana Franciæ abbatia corpus, quod ibidem pro vero S. Dionysii corpore habebatur, fuit detectum, ac, ut Rigordus loco supra cit. testatur, duobus dumtaxat de collo, alteroque quodam de brachio ossibus deficientibus, integrum repertum. Porro corpus, quod, haud diu admodum ante dictum annum Ratisponæ inventum, S. Dionysii corpus esse, Ratisponenses S. Emmerami monachi dixerunt, haud minori integritate, unica dumtaxat eaque minima manus dextræ particula ei deficiente, existitisse, universi, qui de re tractarunt, affirmant. Cum itaque tam corpus, quod San-dionysiani, quam illud, quod Ratisponenses monachi S. Dionysii esse tunc dixerunt, duabus manibus fuerit instructum.*

AUCTORES
C. B.

Dionysiani
corporis fur-
tum,

E

nulla omni-
no, uti ex iis,

F

AUCTOR
C. B.

structum, consecrarium est, ut nec hoc, nec illud genuinum seu verum S. Dionysii corpus utpote cui jam dudum antea manus fuisset detracta, exstiterit; cum autem id ita sit, et tamen, ut jam dictum, genuinum S. Dionysii corpus indubie penes vel San-Dionysianos vel Ratisponenses monachos tum exstiterit, nihil superest, quam ut S. Dionysii manus, quam ad Henricum Aucupem a Carolo Simplice missam, Witikindus loco supra cit. refert, non integra Sancti manus, sed manus dumtaxat seu pars seu particula, quam ab integro abesse, facile potuerit haud observari, exstesse dicatur.

quæ in me-
dium

32 Quid si ergo aurea illa Dionysii manus, a Witikindo aliisque memorata, exstiterit Lipsanotheca, auro gemmisque ornata, quæ, quod et partem manus S. Dionysii complecteretur, suaque etiam forma manum referret, manus etiam nomine fuerit distincta? Id enimvero, cum equidem e jam dictis manus integra esse haud potuerit, verosimillimum mihi apparet, uti etiam manum hujusmodi seu Lipsanothecam penes B Carolum Simplicem, utut captivum, facili negotio potuisse adhuc esse superstitem, sive e thesauro regio, ad quem præcedentium regum jussu transiisset, sive e monasterio San-dionysiano ab ipsomet, priusquam in custodia detineretur, acceptam, Georgius ab Heckhart in suis de Rebus Franciæ Orientalis Comment. tom. 2, lib. 32, pag. 747, Carolum Simplicem tunc, cum S. Dionysii manum, a Witikindo aliisque nemo- ratam, ad Henricum Aucupem misit, in custodia fuisse detentum, præfatus, ac contra Mabilionium iisdem etiam fere, quæ jam supra attuli, præmissis pag. 748 sic pergit: Jussu ergo Caroli brachium a corpore S. Dionysii detrahi non potuit. Nec auro, gemmisque quibus illud captivus includi faceret, abundavit. Unde sequitur, manum S. Dionysii sive potius partem ejus jam diu ante hæc tempora a corpore S. Dionysii separatam ac auro inclusam gemmisque ornata in capella regia asservatam fuisse, quam Carolus ex thesauro veterum regum, apud se residuo, Henrico Aucupi misit, eoque signo ostendere voluit, se, quæ dici et promitti fecerat, sancte servaturum esse.

hic adducuntur

33 Manum enim hanc auream, cui inclusa erat pars digiti S. Dionysii, separatim servabant jam diu ante Caroli Simplicis tempora in ecclesia sua monachi Dionysiani; atque super eam, tamquam veritatis indicem et perjuri vindicem juramenta solennia exigebantur. Mabilionius Sec. III Benedictino parte II pagg. 443 et sqq. edidit tres libros de virtutibus et miraculis Macarii Areopagitæ Dionysii sociorumque ejus, ut vetus inscriptio habuit. Horum auctor, ut contenta indicant, et Mabilionius fatetur, sub Carolo Calvo vixit, et cap. XXIII ea, que diximus, confirmat. Cum enim cap. XX narrasset, Fardulfum, abbatem S. Dionysii, anno 792 Carolum M. in Saxonicam expeditionem comitatum esse, et pignora sanctorum Martyrum, Dionysii, Rustici et Eleutherii secum habuisse; atque cap. XXI addidisset, Bosulfum, ipsius abbatis clericum, reliquias beati Dionysii (quod particulam eorum parvulam interpretor) secum in Italiam quondam tulisse et, constructa ecclesia in honorem ejusdem præclarissimi Martyris et de sua hereditate ditata, eas possuisse in ea fidelibus profuturas; post pauca cap. XXIII scribit. Eiusdem abbatis tempore homo quidam,

vocabulo Wanilo, in servitutum beati Dionysii D quærebatur.

34 Re ad Lambertum comitem delata, juramento secundum legem libertatem se posse tueri Wanilo respondit. Statuta ergo die affuere comes et monasterii præpositus, nomine Angleboldus, habens secum partem digiti sancti Dionysii, auro instar manus affabre composito inclusam. Proferuntur comitis reliquiae, super quas homo juramentum persolveret. Contra Agleboldus præpositus rogat, ut supra manum quam attulerat, juraret. Consentiente comite atque iudicibus, in clypeo cum aliis reliquiarum patrocinis indicatrix veritatis manus componitur. Ad quam dum applicare manum juraturus Wanilo vellet, sacrilegum tactum evitans, mirabile dictu, aurea manus longe resiliivit; ut vero illa manum amovit, divina virtute acta, reliquias continens aurea manus, ad priorem locum reversa est. Cumque adhuc homo, in proposito perseverans, manum rursus applicuisset, sicut prius, cessit iterum aurea manus. Sic illo tum et iudicum, tum etiam sua sententia convicto, virtutum S. Dionysii in commune omnes, qui aderant, summis laudibus extulere, per quem Dominus tam celebre miraculum ostendisset. Manus prædicta inter alia præcipua ornamenta ad memoriam Martyris appensa, hodieque a pejerandi ausu obstinatos quosque deterret. En tibi jam auream manum, ante Caroli Calvi etatem confectam, cui pars digiti S. Dionysii inerat. In eandem manum, quam Carolus Simplex Henrico Aucupi misit in signum fidei et veritatis promissorum suorum. En manum fidem facientem narrationi, quæ litteris (integras has infra dabimus) Leonis Papæ IX continetur. In iis enim dicitur, integrum S. Dionysii corpus Ratisponæ inventum fuisse, excepta unica et minima manus dextræ particula. Hæc ergo particula dextræ manui, ex auro fabrefactæ et gemmis decoratæ, inserta fuit.

35 Eadem vero hæc manus sive particula minima manus aut pars digiti S. Dionysii, Henrico Aucupi a Carolo Simplice donata et in corpore Ratisbonensi non inventa, ostendit, corpus illud, quod 1053 in basilica S. Dionysii visitatum et populo monstratum fuit, S. Dionysii non fuisse. Corpus enim illud utriusque manus membra integra habuit, nec ei quicquam, Rigordo teste, defuit præter duo ossa de collo, quæ sunt in ecclesia Vergiancensi, et os quoddam de brachio, quod Stephanus Papa tertius secum ad Romanam portavit ecclesiam. Gallorum ergo argumenta de S. Dionysio, nunquam Ratisbonam translato, nullis sunt ponderis, et corpus, quod illi ostentarunt, suppositionis convictum; validæ vero probationes, quas Ratisbonenses de possessione ejusdem sancti corporis habent, et Gallis objicere possunt. Ita hactenus ille. Ac e manu quidem, quam a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem missam, Witikindus loco supra cit. scribit, sacrum S. Dionysii corpus, posteriori hoc principe jam regnante seu anno circiter 920, exstisse adhuc apud San-dionysianos monachos ac pro in antea in Germaniam translatum haud fuisse, nulla omnino ratione a Mabilionio evinci, certum omnino atque indubitatum, tam quæ verbis jam datis disserit, quam quæ jam supra ipsemet attuli, efficiunt; an vero e S. Dionysii digiti parte, in corpore quidem, quod anno circiter 1050 in S. Dionysii

per spiculum
evadit.

E

ratione evi-
ctum dat.

F

A S. Dionysii ecclesiam visitatum populoque fuit monstratum, at non item in corpore, quod Ratisponenses S. Dionysii esse dixerunt, inventa, genuinum isthoc exstitisse S. Dionysii corpus, illudque, quod Galli ostentant, suppositionis convictum, recte etiam concludat, studiosi lectoris, cum infra dicenda expenderit, erit statuere.

Dionysium-
que Emme-
ramensibus
ab Arnul-
pho non
fuisse da-
tum, nega-
tivo, quod
ipsimet

36 Alterum modo, quo corporis S. Dionysii furtum seu factam in Germaniam e Gallia translationem veluti commentum Mabillonius explodit, argumentum discutiamus. Id, quod, quamvis abnuntium duntaxat, sit, palmare appellat, loco supra cit. repetit ab Arnolfo, ex comite Vochburgensi S. Emmerami monacho. His scilicet haud diu admodum, uti ex iis, quae apud nos tom. 6 Septembris in Comment. Actis S. Emmerami praevio num. 15 et 16 dicta sunt, apparet, post annum 1080 libris duobus, apud Cannisium Lectionum antiquarum edit. Amstelodamensis anni 1725 tomo tertio a pag. 103 insertis. S. Emmerami miracula est complexus; quamvis autem horum lib. 1 cap. 5 Arnulphi imperatoris in sanctum Emmeramum benefacta singillatim commemoret, praedia ab ipso data, praeclearum codicem euangeliorum dono concessum referat, nullam tamen corporis Dionysii mentionem facit.

B Ac illud quidem argumentum, utut negativum, luculentiori adhuc et validiori modo idem Mabillonius Sæc. 7 Benedict. part. 1 in suis de B. Tutone, Ratisponensi episcopo. Dilucidationibus proponit. Etenim ita primum num. 7 ibidem scribit: Si hæc translatio (S. Dionysii e Gallia in Germaniam) ab Arnolfo (imperatore) facta fuisset in ecclesiam S. Emmerami, eam non omissurus fuisset Arnolfus, ejus loci monachus, qui tam accurate beneficia per Arnolfum regem in sanctum Emmeramum collata recensuit annis fere quadraginta (imo forte ne viginti quidem) ante Leonum IX. Quid? Quod de insigni illo Euangeliorum codice agens, nequaquam illum ex Parisiensi sancti Dionysii basilica una cum sancti Martyris corpore allatum dicit, ut vulgo jaectant Ratisponenses; sed dono datum ait ab Arnolfo, nulla translati corporis (ubi sane occasio exigebat) mentione facta.

scriptores il-
lius verbis
hic proponi-
tur, argu-
mento haud
melius et-
nim, uti

37 Ac deinde num. 14 hunc arguit in modum: Verum eas (S. Dionysii reliquias, Leoni IX Ratisponense a Sanct-emmeramensibus exhibitas) sancti Dionysii, Parisiorum episcopi non esse inde patet, quod nemo ante Leonem IX hujus rei meminerit, ne quidem Arnolfus, S. Emmerami monachus, ubi locus et occasio exigebat. Is enim, ut jam dixi, loquens de eximio codice Euangeliorum aliisque donis ab Arnolfo imperatore sancti Emmerami ecclesiam concessis nullam omnino mentionem facit de corpore sancti Dionysii; quod tamen in primis memorari oportebat, si quidem hoc Parisiis allatum dicunt cum illo codice Euangeliorum, quem ab Arnolfo donatum memoravit Arnolfus. Verum, etsi quidem sint, qui, Ratisponensi S. Emmerami ecclesie seu monasterio datum fuisse ab Arnulpho imperatore S. Dionysii corpus, scribunt, sunt tamen etiam, qui id, non ædi isti sacræ, sed Ratisponensi episcopo Tutoni, a quo deinde ad hanc venerit, a principe illo tradunt fuisse collatum, cumque, tam qui primum, quam qui postremum aiunt, longissime a re gesta vixerint remoti, non est, cur illis potius, quam his standum putemus. Quid si ergo iis, qui sacrum illud pignus ab Arnulpho Tutoni primum et abs

hoc deinde S. Emmerami ecclesie impertitum narrant, assentiendum? Sane, re sic habente, mirum non erit, cur Arnolfus, supra laudatus S. Emmerami monachus, dum beneficia, ab Arnulpho imperatore in S. Emmerami ecclesiam collata, loco supra cit. enumerat, sacrum hæc haud accenseat S. Dionysii corpus, etsi etiam loquatur de insigni Euangeliorum codice, præfatæ S. Emmerami ecclesie per eundem imperatorem donato.

AUCTORE
C. B.

38 Verum, cum equidem, ecclesie Emmeramensi donatum fuisse ab Arnulpho S. Dionysii corpus, Ratisponenses Leoni IX dixisse in litteris, Pontificis hujus nomine inscriptis in fragra hic recitandis asserantur, demum etiam tantisper, et ipsimet sacræ isti ædi S. Dionysii corpus ab Arnulpho fuisse concessum, nec sic, doni hujus nullam omnino loco supra citato ab Arnolfo monacho fieri mentionem, erit mirandum. Id ex iis, quæ ipsemet Mabillonius tom. 3 Annalium Benedict. lib. 39, num. 74 scribit, reddamus perspicuum. Ibidem itaque sic habet: Maravensem Arnulphi expeditionem hoc anno (892) referunt Annales Fuldenses, in qua rex sanctum Emmeramum in acie sibi propitium sensisse traditur (loco nempe hic a nobis mox cit.) ab Arnolfo ex comite monacho, ob idque "per cuncta Noricæ monasteria gratifica "munera " misisse. Præ ceteris sancti Emmerami monasterio munificum se præbuit, cui "pro gratiarum actione contulit totum palatii "ornatum, in quo erat ciborium quadratum, "cujus auro tectum tabulatum, fastigium serto "gemmarum redimitum, "quod "aureis octo "columellis "sustentatum erat. "Erant etiam "in eo Euangeliorum libri plenarii, auro et "gemmis tecti, scripti, picti ac omnimodis "ornati: e quibus unus est cubitalis, opere, "pretio, pondere talis, ut ei non facile inve- "nire possit aqualis. "Superest apud sanctum Emmeramum hic codex, aureis litteris exaratus, qualem nusquam me vidisse memini: Insuper quasi hæc tante principis in sanctum patronum devotioni non sufficerent, "argenteam etiam crati- "culam, "prædicto ciborio supponendam, dono dedit.

ex ratione
non una, ob
quam

39 Adjecit "et pallia, "colore tum similia, tum varia, inter quæ unum, quod unius texture erat, "longitudinem triginta cubitorum "habebat. Hæc fusius apud Arnolfum, sancti Emmerami uno post sæculo monachum, qui sane sancti Dionysii, Parisiorum episcopi, corpus omissurus hoc loco non fuisset, si rex Arnulphus illud, uti Emmerammenses nostri contendunt, eidem monasterio contulisset. Ita ille. Verum Arnolfus, uti quisque, qui ejus de S. Emmerami miraculis lucubrationem loco supra cit. insperet, comperiet, verbisque jam datis ipsemet satis insinuat Mabillonius, ibidem duntaxat recenset dona, quibus Arnulphus felicitæ suæ in Maravos seu Moravos expeditionis, anno 892 vel certe, ut alii scribunt, 893 confectæ, occasione munificum sese erga S. Emmerami monasterium altero e duobus illis annis exhibuit; cum autem id ita sit, enimvero, si, ut factum esse potest, Arnolfus, non eadem isthac, qua insignem illum, uti e Mabillonii verbis intelligitur, Euangeliorum codicem Emmeramensi monasterio impertivit, occasione eidem monasterio S. Dionysii corpus fuerit largitus, neutiquam etiam, ab Arnolfo sacrum istud

de illa Ar-
nulphi do-
natione Ar-
nolfus mona-
chus

F

AUCTORE
C. B.

istud pignus loco supra cit. non memorari, erit mirandum. Sunt quidem, qui ambo isthæc dona uno eodemque tempore fuisse ab Arnulpho in S. Emmerami monasterium collata, asseruerant; verum id nec probant, nec, ut factum sit, ad sui veritatem postulat assertum a Ratisponensibus corporis S. Dionysii furtum.

silere potuerit.

40 *Et vero ambo præfata dona uno eodemque tempore Emmeramensi monasterio haud obtigisse, palam ex eo est, quod id, uti e jam dictis liquet, vel anno 892 vel certe seq. pretiosum illum Euangeliorum codicem sit adeptum, nec tamen, ut tertia ex inscriptionibus, num. 4 huc transcriptis, fidem facit, ante Tutonis episcopatum, qui, quemadmodum ipsemet Mabillonius Sæc. v Benedict., part. 1 pag. 110 et seq. dilucide probat, anno demum 894 fuit inceptus, Dionysianum corpus acceperit. Verum demum etiam, sacrum isthoc pignus insignemque illum Euangeliorum codicem Emmeramensibus per Arnulphum imperatorem uno eodemque tempore fuisse concessum, nec sic ex Arnolphi de donatione isthac silentio Mabillonius id, quod vult, conficiat. Arnulfus enim non*

B omnia et singula, quæ felicis suæ in Moravos expeditionis occasione Arnulphus in S. Emmerami monasterium contulit, dona loco cit. enumerat. Liquet id ex ipsomet Arnolfo. Ibi enim hic scriptor, pretioso Euangeliorum codice, aliisque non paucis, quæ tunc monasterio huic princeps ille impertit, memoratis donis, mox subiungit: Adiecit (Arnulphus) et pallia coloratu paria et varia: inter quæ unum unius texture, longitudinem habuit cubitorum triginta. Verum his quid diutius immorandum? Demum quippe apud S. Emmerammum sibi jussit præparari mausoleum; quo mortem obiturus, eum benignius in ecclesiis haberet patrocinantem, quem in terris utcumque vivens et valens, sui suorumque optavit, immo fecit fore potentem.

in medium

41 *Porro etsi sane, si quas dictus Euangeliorum codex occasione, eadem etiam S. Dionysii corpus ad Emmeramenses venit, peropportune Arnulfus, ubi de illo, de isthoc quoque loqui potuisset, rationem tamen, ob quam id scriptor ille, etiamsi Dionysii e Gallia in Germaniam ac deinde ad S. Emmerami templum translationem habuisset perspectam, faceret haud voluisse queat, non omnino ineptam reddit in sua de corpore S. Dionysii, e Gallia in Bavariam translato, Dissertatione, anno 1750 Ratisponæ typis vulgata, Joannes Baptista sacr. Rom. imp. princeps et Ratisponæ ad S. Emmeramum abbas, supra adhuc a nobis laudatus. Audi, qui ibidem § 155, pag. 95 loquatur. Reliquiæ hæc sacræ (S. Dionysii corpus) a Tuttone episcopo, ait, simulque abbate ad S. Emmerammum, qui eas ab Arnulpho imperatore acceperat, in muro ecclesiæ absconditæ fuerunt, nemine illas, ubi positæ essent, tunc (Arnolphi nimirum seu Arnoldi, ut eum vocant, ætate) sciente. Arnoldus noster monachus citatum suum librum de miraculis S. Emmerami, ubi cap. 5 de donatione Arnulphi imperatoris et pretioso codice agit, Burchardo abbati inscripsit, qui per sex annos et octo menses abbatiam S. Emmerami rexit, mortuus 1036. Scripsit dein dialogum inter Ammonitium et Collectitium sub Udalrico abbate 1044. Hæc omnia Arnoldus, antequam fuissent inventæ reliquiæ S. Dionysii, (quod 1052 sub abbate Reginwardo contigit) scripserat.*

42 *Quid mirum, si Arnoldus, quem ipse*

Mabillon et Baronius gravem scriptorem appellant, eam historiam referre noluit, de qua (reliqui nondum inventis) lis magna inter Gallos et Ratisponenses adhuc ventilabatur, sed nullas reliquias videre licebat, utpote in more absconditas. Quid mirum, si gravis scriptor Arnoldus causam inde sumpserit, de hac translatione nihil enarrandi? Licet enim fama communis de hac translatione fuerit, nullæ tamen comparebant reliquiæ. Quid mirum, inquam, quod Arnoldus id silentio involverit? Narravit, librum pretiosum ab Arnulpho imperatore traditum fuisse; hunc enim oculis vidit, manibus palpavit; reliquias tamen nec vidit, nec, ubi essent absconditæ, cognovit. Minime ergo ex hujus Arnoldi silentio firmum quid contra hanc translationis veritatem adferri potest. Cautè vir iste gravis cuncta egit. Ideo in libro de Miraculis S. Emmerami nihil de reliquiis S. Dionysii scribere voluisse censendus est, cum nullas viderit, nec, ubi essent, cognoverit. Ita laudatus Emmeramensis abbas. Ejus modo meaque de silentio, quo Emmeramensibus ab Arnulpho factam corporis Dionysiani donationem Arnulfus seu Arnoldus, e comite monachus, præterit, jam dicta studiosus lector expendat, dispiciatque, num hanc veluti certo commentitium Mabillonius ob illud merito explodat. E scriptorum, cujus ratio non inepta reddi potest, silentio nihil omnino, uti inter eruditos omnes convenit, contra factum, de quo tacent, potest concludi; cum autem res ita habeat, allatæque modo, ob quas, ut de Dionysii corpore, Emmeramensibus per Arnulphum donato, Arnoldus locutus haud sit, factum esse potest, rationes omnes et singulæ haud facile, ut appareat, convelli atque elevari queant, enimvero haud melius e jam discusso Arnoldi silentio, quam e supra recitatis Witikindi verbis, a Mabillonio id, quod vult, confici, apparet indubitatum.

43 *Quod si tamen, contra ac futurum reor, quisquam adhuc contrarium autumat, contentatque nec ulla e rationibus modo adductis factum esse posse, ut Arnulfus monachus de Dionysii corpore, Emmeramensibus per Arnulphum donato, si id re ipsa hisce donatum a principe illo fuisset, mentionem haud fecisset, haud illubenter (jam supra in hac Appendice num. 6 et 7 dicta videsis) assentiar Georgio Eckharto, statuenti, sacrum illud pignus, re etiam ipsa, non abs isto principe seu Tutoni episcopo, seu Emmeramensi ecclesiæ, sed loco huic sacro ab ipsomet, qui id furto e Gallia sustulerat, Giselberto fuisse impertitum. Dici quidem potest, id cum Ratisponensium, utpote quæ, S. Dionysii corpus Emmeramensi ecclesiæ ab Arnulpho imperator donatum, prodat, traditione, in litteris, Leonis IX Papæ nomine inscriptis infraque hic recitandis, expressa, apertissime pugnare. Verum quid tum? Adde etiam, si lubet, id ipsum pariter pugnare cum inscriptionibus, quæ in Emmeramensi ecclesiæ, priusquam in hujus muro corpus, quod adjuncte in tribus hic jam supra num. 4 potissimum memoratis lapidibus inscriptiones aliæ Dionysii corpus esse indicabant, a Reginwardo abbate inveniretur, positæ fuisse ab Emmeramensi abbate Joanne Baptista (Appendicis hujus num. 8 consule) in sua jam sæpius cit. Dissert. memorantur. Enimvero nec hoc, nec illud ibo inficias; ast quæro modo, an traditio illa genuina sit ac a primo rei geste capite seu principio deducta.*

hic adducta, liquet, conficere videtur.

etsi autem secus foret, inde tamen, Dionysium e Francia

F

44 *Quæro*

ad Emmeramenses non esse translatum, coniecturam haud esset.

A 44 Quæro etiam, an inscriptiones, quæ ante inventum a Reginardo corpus, quod adjunctæ inscriptiones aliæ Dionysii corpus esse indicabant, in ecclesia Emmeramensi positæ fuisse dicuntur, adeo antiquæ existerint, ut antiquitate sua a rei, quam gestam memorant, origine haud procul admodum abfuerint. Si affirmando respondeas, enimvero ex eo, quod Arnolfus monachus Dionysiani corporis mentionem haud faciat, non fuisse isthoc ab Arnulpho imperatore ecclesiæ Emmeramensi concessum, argui non potest; neque enim vel mille etiam scriptorum silentium roboris quidquam habet ad convellendum factum, quod vel traditio, ab ipsamet facti hujus origine deducta, vel scriptor quispiam æqualis ac fide dignus, vel tandem etiam, quæ scriptori hujusmodi æquivaleret, inscriptio antiqua, haud diu admodum post tempus, quo factum illud contigit, confecta ac posita, facit testatum. Quod si vero inscriptiones illas haud adeo esse antiquas, nec tam probæ etiam notæ memoratas Ratisponensium traditionem existere reponas, non erit sane, cur et hæc et illæ a vero non aberrare credantur, im-

B pedireque adeo non poterunt, quo minus Dionysii corpus, non ab Arnulpho imperatore, sed a solo Giselberto et furto Dionysianis ereptum et Emmeramensi ecclesiæ donatum cum Eckhartho statuatur. Hinc porro seu ex his jam dictis fluit, ut, etiamsi quidem forsân, S. Dionysii corpus Emmeramensi ecclesiæ ab Arnulpho imperatore non fuisse concessum, e supra memorato Arnolphi monachi silentio possit concludi, haud pariter tamen inde, quod tamen Mabillonius aliique præcipue vellent sacrum illud pignus nec e Gallia in Germaniam translatum, nec Emmeramensi ecclesiæ fuisse donatum, possit inferri.

nec id etiam ex universalibus.

45 Examinemus modo, anne id ob universale, quo Dionysiani corporis ad eadem illam sacram translationem ab omnibus quoque scriptoribus aliis seu æqualibus seu supparibus præteritur, silentium fieri pariter haud queat. Launoyus de Dionysii Vita et Miraculis Obser. xi scriptores haud paucos, qui cum in Gallia, tum in Germania ab Arnulphi imperatoris tempore usque ad Leonem IX, summum Pontificem, claruere, recenset, ac deinde, cum hi, ut ait, Sanctorum miracula, reliquias harumque translationes diligentissime enumerare assueti sint, nec tamen de delatis S. Dionysii e Gallia in Germaniam reliquiis loquantur, ex universalibus illorum de re hæc silentio merito adversus Ratisponenses lapides seu tabulas lapideas, in quibus, ut supra vidimus, S. Dionysii corpus San-dionysianis in Francia monachis furto a Giselberto surreptum atque in Germaniam delatum traditur, præscribi, confidenter affirmat. Nec ab eo hac in re Mabillonius, aliique Galliarum scriptores abluunt. Et vero, si, ut vult Launoyus, asserta in tabulis illis Dionysiani corporis ad Emmeramenses translatio non potuisset non statim tam Germanis, quam Francis esse notissima, universale certe, quo nihilominus a scriptoribus omnibus involuitur, silentium valido admodum, numquam eam habuisse locum, argumento existeret. Verum quid si clam fere omnibus tam Germanis, quam Gallis fuerit peracta? Sane nihil, quod rem alio modo gestam dicere compellat, vel in Leonis IX, contra ac Launoyus vult, Diplomate infra dando, vel alibi uspiam litteris mandatum invenio.

utpote cujus etiam ratio

46 Et vero, si, ut Eckhartus secundum jam supra a nobis dicta statuit, Dionysiani corporis Octobris Tomus IV.

furtum, non Arnulpho imperatori, sed soli Giselberto adscribendum sit, is certe, hoc patrato, e Gallorum, ut primum potuerit, conspectu et terris, nullo omnino facto strepitu, sese subduerit, nec, cum in Germaniam esset reversus, rem statim, ne sacra forsân sibi eriperetur præda, vulgavit. Quid? Quod, cum ad Ratisponenses sacrum Dionysii corpus fuisset allatum, publicæ id populi venerationi fuisse expositum, haud legatur? Timuerint scilicet, qui id jam erant adepti, Emmeramenses monachi, ne Galli de thesauro sibi erepto solliciti sibi eum modis omnibus curassent reddendum. Jam vero, cum Dionysiani corporis furtum, si, ut patratum esse potest patratumque ab Heckhartho statutum, fuerit reipsa etiam patratum, parum admodum, uti e jam dictis verosimile evadit, notum existerit, enimvero mirum non est, id nec a scriptoribus, a Launoyo loco supra citato recensitis, nec ab ullis aliis seu Gallis seu Germanis, qui ab anno 890, quo circiter dicitur commissum, usque ad tempus, quo de eo Leo IX, anno 1048 Pontifex creatus, perhibetur locutus, florere, commemorari. Quod si porro idem furtum E imperatoris Arnulphi jussu fuerit a Giselberto patratum, nec, hoc etiam dato, quidquam contra illud ex universalibus, quo a scriptoribus omnibus æqualibus, tum supparibus involuitur, silentio potest confici. Joannes Baptista, supra adhuc laudatus Emmeramensis abbas, in dicta sua de S. Dionysio e Gallia in Germaniam translato Dissertatione, nonnullis primum de argumenti abnutivi vi § 155 in medium adductis, pag. 94 ita præterea loquitur: Addam ego, facile illos scriptores (a Launoyo aliisque laudatos) hoc factum (S. Dionysii e Gallia translationem) latere potuisse. Cum enim Arnulphus imperator illud corpus S. Dionysii furto e Francia in Bajoariam transtulerit, furtum hoc silentio et dolo factum scriptores plurimos latere potuit.

47 Ita ille, verum hic celatissimus scriptor, non inepta quod bona ejus venia dictum sit, haud satis sibi melipsi videtur constare. Etenim Dissertationis suæ mox dicta § 148, pag. 46 sequentem etiam scribit in modum: Translationis hujus (qua scilicet Dionysianum corpus e Gallia in Germaniam fuerit delatum) fama statim per Germaniam et Galliam invaluit. Quod si autem, statim atque F S. Dionysii corpus furto surreptum atque e Gallia in Germaniam fuerat delatum, rei hujus fama per Galliam ac Germaniam sese diffudit, qui factum esse potest, ut vel scriptores plurimi anno 1052, quo circiter S. Dionysii corpus apud sese fuisse inventum, Ratisponenses contendunt, anteriores translationem illam ignorarint? Quid si ergo Arnulphus, cum a Giselberto S. Dionysii corpus, quod hic, illo jubente, fuerat furatus, accepisset, id vel aliquamdiu penes se, re cum paucis tantum, ut Gallorum, qui sacrum thesaurum, si, quo is devenisset, habuissent perspectum, repetituri indubie fuissent, importunas preces devitaret, servavit, vel, si statim is princeps sacrum pignus aut Tuloni aut Emmeramensibus monachis donavit, id hi mox, re pariter cum paucis tantummodo, quo sibi a Gallis caverent, communicata, occularint? Enimvero nihil omnino, quo minus ita rem gestam arbitremur, obstare videtur; quod si autem, ut potuit, ita etiam reipsa sit gesta, paucissimis sane initio nota existerit, eamque adeo, attributo etiam Arnulpho imperatori Dionysiani corporis furto

ACTORAS
C. B.

furto a scriptoribus æqualibus supparibusse silentio involvi, mirum haud erit. Laudatus quidem abbas, quo statim atque Dionysius Ratisponam fuerat translatus, translationis hujus famam per Germaniam et Galliam invaluisse probet, antiquas quasdam ecclesie Emmeramensis inscriptions loco proxime cit. adducit.

reddi queat,

48 Verum quid si hæ non prius, quam cum jam centum fere post rem gestam anni essent elapsi, e perseverante apud Emmeramenses de translato ad se Dionysio traditione fuerint confectæ? Certe, antiquiores esse, nequam evincunt, quæ celsissimus author ibidem profert; cum autem id ita sit, ex illis sane, quod vult, probatum haud dat. Nec id etiam præstat e litteris, Leonis IX Papæ nomine inscriptis, in quibus lis de sacro-sanctis Dionysii ossibus diutissime Gallos inter et Ratisponenses ventilata fuisse asseritur. Id ex iis, quæ infra, cum meum de litteris hisce iudicium feram, adducturus sum, manifestum evadet. Ex iisdem quidem consecrarium simul erit, ut diu saltem, imo triginta forsitan aut etiam quadraginta propemodum ante seculum XI

B medium annis, non solum per Germaniam, sed et per Galliam translationis Dionysianæ fama increbuerit, aut saltem, quæ translationi huic fuisse locum prodebat, obtinuerit traditio; verum, etsi id ita sit, silentii tamen, quo etiam intra quadraginta illos trigintave annos, seculum XI medium proxime prægressos, Dionysii translatio a scriptoribus prorsus omnibus, utut forsitan tum occasionem etiam de ea loquendi nactis, præteritur, ratio haud inepta reddi potest, huncque in finem responderi horum quidem alios translationem illam ignorasse, alios vero eam, utut forsitan cognitam, idcirco tamen, quod, Gallis sacrum illum thesaurum sese possedisse ac porro, quidquid contra Ratisponenses assererent, adhuc possidere contententibus, rem minime crederent, aut saltem de ejus veritate dubitarent, commemorare haud voluisse. Pari etiam modo responderi posset, etsi etiam, statim atque Dionysius furto in Germaniam fuisset delatus, translationis hujus famam per Germaniam et Galliam invaluisse, foret dicendum.

scriptorum
omnium si-
lentio po-
test inferri.

49 Sane scriptores non tantum res, quas ignorant, sed frequenter etiam, quas haud satis habent perspectas, silentio involvunt, ita sibi faciendum rati, ne vel temere quidquam affirmant, vel errandi sese periculo exponant; cum autem id ita sit, nec satis, Germanis et Gallis de re adhuc litigantibus, Dionysiani corporis furtum haberetur compertum, certe vel silentii, quo a scriptoribus omnibus, per Launoyum memoratis, furtum illud involvitur, reddi potest ratio non inepta, vel saltem mirum nemini idem silentium debere videri, ex aliis, jam supra adductis, liquet; ut sane ex hoc, nunquam fuisse furto isti locum, indubitanter nequeat concludi. Quid plura? Fuit, ut mox visuri sumus, anno circiter 1050 scrinium argenteum, cui S. Dionysii corpus a Dagoberto I, Francorum rege, inclusum fuisse, credebatur, coram innumerabili populi multitudine Dionysiopoli apertum ac visitatum, et tamen visitationis hujus, utut, multis episcopis, abbatibus, regni optimatibus ac ipsomet regis fratre presentibus, maxima cum solemnitate peracte nullus omnino scriptor ante Rigordum et Haimonem, qui ambo sub seculi XII finem ac proin centum, et quod excurrit, annis post rem gestam floruerunt, mentionem fecit. Uti igitur ob scriptorum omnium ab anno circiter

1050 usque ad annum circiter 1190 de dicta visitatione silentium nemo hanc revocat in dubium, ita nec Dionysii e Francia Ratisponam translatio ob scriptorum paulo dumtaxat longius de ea silentium in dubium revocanda, nedum ut certo falsa ac commentitia, traducenda videtur.

CAPUT IV.

An e scrinii Dionysiani visitatione, anno circiter 1050 facta, statumque, in quo et id, et corpus, quod complectebatur, fuit repertum, esse isthoc certo Dionysii corpus, fuerit probatum.

Mabilonius Sæc. v. Benedict. pag. 112 nonnulla jam supra discussa de silentio, quo Dionysiani corporis furtum Arnoldus monachus præterit, itemque de S. Dionysii manu. a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem missa, in rem suam contra Ratisponenses, Dionysianum sibi vindicantes corpus, præfatus, ita mox pergit: Sed quod omnem evincit difficultatem, missis Leonis papæ IX ad Henricum, Francorum regem, et regni episcopos litteris de prætensa corporis S. Dionysii apud Ratisponenses manifestatione, statim Henricus ipse Hugoni abbati Dionysiano mandavit, ut S. Dionysii loculo solemniter reserato, dispiceretur, an sacre ejus reliquie re vera furto sublatae fuissent. Id incontinenter aggressus est Hugo, diemque solemnem detectioni indixit « sub die quinto Iduum Januarii. » (Haimo apud Felibianum habet sub die v. Iduum Juniarum) Ipso die frequenti episcoporum, abbatum, procerumque conventu reseratus est sancti Martiris tumulus ac loculus: ubi reliquie integræ cum loculo pretiosissimo repertæ, nulla violati tumuli specie apparente. Ejus rei historiam retulit Haimo, sancti Dionysii monachus, in libello inedito, quem alteri Hugoni abbati nuncupavit. Haimonis, San-dionysiani monachi, libellum, qui, cum Sæc. v. Benedict. part. 1 ederet Mabilonius, seu anno 1685 editus nondum erat, postea Felibianus, ad San-dionysianæ suæ Historiæ, anno 1706 vulgatæ, calcem in lucem emisit. Nec id tantum præstitit; verum etiam tempus, quo Haimo ille floruit, determinavit. Etenim ita fere in præfata sua Historia pag. 122 scribit: Haimo seu Haimo suam de detectione corporis S. Dionysii relationem seu lucubrationem in epistola, quam hæc in capite præfert, Hugoni abbati inscripsit.

51 Verum cum nullam omnino, e qua colligas, quo seculo seu hic seu ipsemet vixerit, epocham notet, ac tantum, sese diu post rem gestam scribere, insinuet, credibile est, imo vero indubitatum, Hugonem illum, de quo loquitur, non esse hujus nominis abbatem, sub quo S. Dionysii corporis detectionem ponit, sed, ut verbis jam datis Mabilonius etiam insinuat, alterutrum ex ejusdem nominis abbatibus, qui S. Dionysii abbatiam, regnante Philippo Augusto, moderati sunt. Ita fere, ut dixi, Felibianus, et sane rectissime, uti ex Haimonis, quam hic memorat, epistola evadit

Mabilonius
ex Haimon,
cujus ætas

hic definitur,
Dionysiani,
quæ anno cir-
citer 1050
locum habuit